

Björkebergs kyrka

Besiktning av kalkmåleri 2014-02-26
Gunnar Nordanskog & Eva Ringborg

Bild 1: vy mot koret

Sammanfattning

Målningar på korvinden

Redan i brev till kyrkorådet 1983-12-10 påtalades behovet av att skyddskonservera det måleri som finns bevarat på vinden ovanför koret samt städa vinden från skräp. Korvinden besiktigades inte 2014-02-26, men åtgärdsbehovet torde kvarstå även om det knappast kan betraktas som akut.

Strappomålningar i långhuset

På långhusets väggar finns två tavlor med *strappo*, dvs. måleriskikt som överförts från korväggen och monterats på skivor. Färgskiktet flagar och bortfall förekommer.

Åtgärd: akut behov av att fästa färgflagorna och ev. avlägsna kasein från tidigare konservering.

Sprickbildning i valven

Korets kalkmåleri tycks vara stabilt, men det finns sprickbildningar och bomputs. Samma sak gäller för måleriet på västra sidan av triumfbågsmuren.

Klimat

Uppvärmningssystemet med bänkvärmare som styrs av tidur tycks fungera bra ur bevarandesynpunkt. Vid vårt besök var det 8 grader C i kyrkan och 62 % RH, enligt mätare placerad i predikstolen.

Åtgärd: Eventuella förändringar av uppvärmningsrutinerna måste noga följas upp med dokumentation av förändringar i inomhusklimatet.

Nedsmutsning

Kyrkan har en fin patina. Det finns ingen anledning att genomföra en rengöring, vilket skulle innebära onödigt slitage på måleriet.

Beskrivning av kalkmåleriet

Bild 2: korvalv, östra valvkappan.

Korvalv

Kryssvalv med målade valvribbor, bladdekor och figurmåleri i valvkapporna, dateras till 1400-talet.

Östra valvkappan: Kristi ansikte med Veronikas svetteduk hållen av två änglar (fig. 2).

Södra valvkappan: Johannes med kalken (fig. 6).

Västra valvkappan: Petrus med nyckel (fig. 7).

Norra valvkappan: jungfru Maria (fig. 8).

Korväggar

På korväggarna finns rester av ungotiskt måleri (omkring 1300), som framtogs 1945. Det då överliggande 1400-talsmåleriet togs bort, delar av det som fanns på norra korväggen finns kvar som *strappo* upphängda på långhusväggarna.

Östra korväggen: endast rester kvar, bl a ett konsekrationsskors (fig. 3).

Fönster åt söder: i fönsternischen syns två figurer med glorio, den ena med en medeltida judehatt. Över dem växtdekor (fig. 9).

Norra korväggen: Födelsescenen; Heliga tre Konungar, Maria med Jesusbarnet och Josef i Betlehems stall. Under det rester av en bård med växtdekor (fig. 10).

Bild 3: koret mot öster

Triumfbågsmur

Figurmedaljonger från omkring 1300. Påtagligt är att på bilder från restaureringen 1945 är anletsdrag och konturer väldigt skarpa jämfört med idag. Eventuellt togs löst bundna retuscher och bättringar bort vid Sten Petersons rengöring 1983.

Figurer från norr till söder: Hesekiel (?), Moses, Kristus, Jeremia(?), Jona (fig. 11, 12, 13, 14, 15).

Västra sidan av triumfbågsmuren: Draperimålningar i två bårder, mellan den en rankbård och överst fragmentariska figurer, omkring 1300 (fig. 16, 17, 18).

Långhusväggarna

Norra väggen, östra sidan: en häst som går i "rask trav" (om än passgång) och leds av en liten djävulsfigur (?). Hästen ska ha varit en symbol för dödssynden högmodet. Omkring 1300 (fig. 19).

Norra väggen, västra sidan: strappo av kormålningen från 1400-talet. Apostlarna samlade vid Pingstundret (fig. 20).

Södra väggen, västra sidan: strappo av kormålningen från 1400-talet. Oidentifierat motiv (fig. 21).

Strappomålningarna flagar och är i akut behov av fästning (fig. 4, 5)

Bild 4-5: strappo, detalj av flagande färgskikt

Korvinden

På korvinden finns fragment av 1300-talsmåleri bevarat, som kan vara en fortsättning av det framtagna måleriet på norra korväggen (Födelsescenen). Läns museet har i brev till församlingen 1983-12-10, samt i Sten Petersons kalkmåleriinventering 2003 och i vård- och underhållsplanen påtalats behovet av skyddskonservering och städning (fig. 22, 23).

Vinden är åtkomlig endast genom en lucka i sakristians tak, och besiktigades inte vid detta inventeringstillfälle.

Rapport sammanställd av Gunnar Nordanskog 2014-03-04

Granskad av Eva Ringborg

Källor

Peterson, Sten 1983: Konserveringsrapport, ATA Dnr 976/82

Peterson, Sten 2003: Kalkmåleriinventering, Linköpings stift.

Peterson, Sten: Vård- och underhållsplan Björkebergs kyrka.

Sundstrand, Agneta 1997: *Björkebergs kyrka*. Kyrkobeskrivning (omarbetning av äldre beskrivning av Bengt Cnattinius). Linköpings stifts kyrkobeskrivningskommitté.